

Militaire Spectator.

Vrijdag, den 20sten September

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & Comp. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*

INVALLENDE GEDACHTEN

EN

DENKBEELDEN

OVER

VERSCHILLENDE ONDERWERPEN.

Toute nuance de hiérarchie doit disparaître dans une polémique, et les avis d'un sous-lieutenant, peuvent quelquefois, être beaucoup plus utiles que ceux d'un général.

OBSERVATIONS D'UN GÉNÉRAL DE
CAVALERIE. (*Spectateur Militaire*
du 15 Août 1833.)

IV.

Aanmerkingen betreffende het Paardentuig der Zware Kavallerie.

Er wordt in ons leger welligt geene wapenschouwing gehouden, waarbij niet, zoo van bevoegde als onbevoegde beoordeelaars, aan hetzelfde de grootste lof wordt toegezwaard. De staatkundige nieuwsbladen vooral onderscheiden zich, bij zulke gelegenheden, in het leveren van menigen variant op het oude thema: *krijgshaftige houding, uitmuntendheid, in alles wat het krijgs-materieel betreft, fiere blikken der krijgshelden* enz., enz., reeds zoo gebruikelijk in de tijden van het fransche keizerrijk; en welligt wordt het eenmaal tijd, om aan alle deze uitmuntendheden zekere bepaalde grenzen aan te wijzen, ten einde den vloed van dichterlijke vrijheden, welke in bovenbedoelde proza-geschriften zoo opklimmend is toegelopen, te stuiten. Het zij en blijve vergund over het eenmaal vastgestelde en aangenomene, betreffende het niterlijk voorkomen van manschappen en paarden, lof te blijven toezwaaijen, wanneer daarbij de heeren inspecteurs der onderscheidene wapenkorpsen slechts niet vergeten, dat de tijdsomstandigheden bijzondere gelegenheden aanbieden, om het al of niet doelmatige, in kleeding, wapening, paardentuig en de oefeningen te onderzoeken, en de gebreken, die daarin mogten gevonden worden, kenbaar te

maken, ten einde daardoor voorstellen tot verbetering uit te lokken.

Het zij aan steller dezes vergund, den lezers van *Spectator* te doen opmerken, dat de opperbevelhebbers van het wapen der artillerie, door den uitbundigen lof, hun telkens toegebracht, zich geenszins hebben laten verblinden, om af te dwalen van den weg, tot onophoudelijk onderzoek naar gebreken, en tot het beproeven van voorstellen tot verbetering; zoodat men bij dat wapen een steeds toenemend streven, in het aanbrenge van verbeteringen, zoo wel wat betreft het materieel, als de oefeningen van het personeel (*) bespeurt, hetgeen dan ook tot een voldoende bewijs kan strekken, wat er gedaan kan worden, wanneer de hoofden der korpsen zich beijveren aan zijne Majesteit deswegens nuttige voorstellen te doen.

In eenige van de bovenbedoelde artikelen heeft men moeten opmerken, dat ook het *paardentuig*, bij ons leger in gebruik, in het gebied der *volmaaktheid* is gerangschikt geworden, eene overtuiging, welke ook elders (en juist daar waar het omgekeerde moest plaats hebben) wortel schijnt gevat te hebben. Voorzeker is dan ook niets gemakkelijker, dan om, over eenig voorwerp sprekende, te zeggen: »Het is volmaakt, het is uitmuntend» - of wel, - »het is beneden alle critiek, het deugd niets», wanneer men niet gehouden is, de beweegredenen van een zoodanig oordeel op te geven, of in bijzonderheden deswegens te treden. Wanneer wij echter, om onze denkbeelden op een zeker voorwerp te vestigen, b.v. blijven stilstaan bij het wapen der zware kavallerie, en onze beschouwingen bepalen op het *paardentuig*, bij dat wapen in gebruik, dan zal men ligtelijk begrijpen, dat de daarbij dienende officieren het *iets* meer van belang achten, om, door eene nauwkeurige uiteenzetting en beschouwing van ieder gedeelte des paardentuigs, het meer of minder voldoende en doelmatige van hetzelfde te onderzoeken en aan te toonen dan blindelings *chorus* met soortgelijke lof-

(*) Hierop zal *Spectator* bij eene volgende gelegenheid terug komen.

redenaars te maken, hetgeen voor hen des te gemakkelijker valt, daar zulks tot hunne dagelijksche bezigheden behoort; terwijl zij voorts, bij de oefeningen in het op- en afzadelen en pakken, menigmaal in de gelegenheid gesteld worden, zeer gegronde aanmerkingen van hunne ondergeschikten te hooren maken, en de opnemng der te doene herstellingen en gedeeltelijke vernieuwingen, aan het ledergoed, ook dikwerf ondoelmaligheden doet in het oog vallen; zoodat deze officieren zich dan wel eens moeten afvragen: Is dit alles nu waarlijk volmaakt? Of in hoeverre voldoet het paardentuig, in het gebruik en in het veld? In hoe verre voldoet zulks aan het oog? En welke veranderingen zijn daaraan wenschelijk?

In soortgelijke opmerkingen is ons een fransch militair tijdschrift, *le Spectateur Militaire*, voorgegaan, en wat meer zegt, die opmerkingen hebben aan het fransch gouvernement aanleiding gegeven, deze tot voorwerp van een belangrijk onderzoek te maken, dat eenige gelukkige uitkomsten heeft opgeleverd. Hopen wij dan, dat de opmerkingen, in een soortgelijk Nederlandsch tijdschrift opgenomen, ook niet altijd mogen blijven gelijk aan de stem des roependen in de woestijn,

Het stuk, hetwelk bij de beschouwing van het paardentuig der zware kavallerie, inzonderheid in het oog valt, is voorzeker de *Schapenvacht*, welke, met de *Schabrak*, tot dekking van den zadel, den mantel, het pistool, de poetszak, de beide mondzakken, de fourage-strik enz. dienen moet.

De volgende opmerkingen moeten strekken, om te doen zien, in hoe verre deze voorwerpen aan de verlangde oogmerken voldoen.

De Schapenvacht en de Schabrak.

1°. Zal de *Schapenvacht* dienen tot dekking van het opgenoemde, zoo is zij te klein: een gedeelte van den mantel, van den zadel, enz. is er niet mede gedekt; inzonderheid, wanneer men den ruiter wilde noodzaken, de vacht achter de zitting met de pakriemen te bevestigen, gelijk zulks door het model opgegeven wordt.

2°. Dezelve moet, zal zij zindelijk en wit blijven, inzonderheid om de stof en het dragen der stevels, dagelijks gewasschen en aangewit worden, hetwelk den ruiter veel tijd wegneemt en hem moeite en kosten veroorzaakt, terwijl zulks, bij regenachtig weder, en vooral in het veld, geene plaats kan hebben.

3°. De vacht bestaat uit verscheidene vellen of gedeelten van vellen; de naden laten ieder oogenblik los, of, het vel, door het gedurig aanwitten en nat worden bedervende, scheurt; het rood laken omboordsel wordt door de laarzen en de sabelschede spoedig versleten; dit alles vereischt dagelijks veel herstel of vernieuwing, en is bij gevolg kostbaar.

4°. De Ruiter zit, bij nat weder of na sterken dauw op het bivouacq, wanneer menigmaal zelfs niet afgepakt mag worden, letterlijk in het water, terwijl de vacht bij hitte, hem niet zelden eene allerlastigste warmte veroorzaakt.

5°. Hetzelve behaagt, boven en behalve het opgenoemde in geenen deele aan het oog, inzonderheid bij de vuil grijze half spannende broek, bij den Kurassier in gebruik.

6°. De gebruikelijke schabrak is ten eenemale ondienstig, ten ware men haar allewilde doen dienen, om het paard te bevrijden van de aanraking der hooinetten en van den haverzak, wanneer een en ander op marsch gevuld is. Dezelve heeft daarenboven het nadeel, van met drie bindriemen of stooten aan den zadel te moeten worden bevestigd, hetgeen tijd wegneemt, terwijl, door aanhaken of dringen in het gelid, zeer ligt eene derzelve kan breken en de geheele schabrak verloren worden.

7°. Het overeenkomstig paardentuig der officieren, is bijna even zoo ondoelmatig en nog veel minder sierlijk: Reeds voor eenigen tijd is men overeengekomen, dat de witte zadel, bij het dragen der grijze broek, met de zwarte schapenvacht in alle gevallen bedekt zoude blijven. Deze schapenvacht intusschen is zeer kostbaar, zeer onderhevig aan verkleuren, en moet dus om het uiterlijk voorkomen te dikwijls vernieuwd worden.

8°. Onder deze schapenvacht is het paard gedeeltelijk bedekt met eene, in het midden van den zadel, uitgesneden schabrak, van welke bijna niets zichtbaar is, dan het kemelshaar galon-omboordsel, hetwelk bij het zilvergalon van den mantelzak niet voordeelg afsteekt, en een en ander inderdaad al zeer onaanzienlijk maakt.

Om deze en gene nadeelen uit den weg te ruimen, geve men den kurassier, in plaats van de twee stukken, de schabrak en de schapenvacht, een behoorlijk schabrak of waltrap, van eenen goeden vorm, onbekrompen, groot genoeg om er alles mede te bedekken; deze verandering zal, behalve het uit den weg ruimen van de opgenoemde nadeelen, aan de tegenwoordig in gebruik zijnde schapenvacht en schabrak verbonden, nog daarenboven dat voordeel aanbrengeu, dat de ruiter één stuk minder zal hebben en bij gevolg schielijker zal oppakken, hetwelk tegenwoordig te veel tijd vereischt. Deze waltrap zij gedeeltelijk met leder bezet, en met een beter galon, dan het tegenwoordig in gebruik zijnde, omzet; men ontneme den ruiter zijne lastige, kostbare, tot niets dienende stevels, (*) en geve hem eenen wijden blaauwen broek, welke almede gedeeltelijk met leder bezet zijn moet, en twee paren halve

(*) Zie hieromtrent, het artikel. *Stijve stevels bij de Kurassiers*, in No. 4 van *Spectators* eersten jaargang.

laarzen met sporen, om hem in het veld geen schoeisel te laten ontbreken; of wil men de stevels volstrekt behouden, zoo late men hem, enkel om de zitting te bedekken, een klein zwart vacht, en voorts eene niet al te wijde blaauwe broek, zonder leder.

Aan de officieren sta men hetzelfde model toe, met dit onderscheid, dat de waltrap van den officier met een zilvergalon omzet zij, ter breedte van het galon des ruiters.

Zoo doende zal men het nuttige aan het meer sierlijke paren, en daarenboven de uniformiteit, welke tot het goede voorkomen eens regiments zooveel bijdraagt, bevorderen. Soortgelijke opmerkingen, hebben de zwarte schapenvacht, reeds voor ruim 10 jaren, bij het korps rijdende artillerie, doen vervallen.

H.

INVALLLENDE GEDACHTEN

VAN EEN

KAVALLERIE-OFFICIER,

BIJ HET ZIEN MANOEUVREREN DER BATTERIJEN RIJDENDE ARTILLERIE, OP DE KEMPSCHE HEIDE, DEN 30 AUGUSTUS jl.

« Dire ou chercher la vérité, c'est dans tous les paysse devouer sinon aux persecutions, du moins à la défaveur, et si la conscience de servir sa patrie ne vous en dédommageait, il n'y aurait pas de métier plus ingrat. »

(LA ROCHE-AJMON.)

Het was voor ieder officier de moeite waardig, de manoeuvres te zien, welke, door de vier Batterijen Rijdende Artillerie, onlangs op de Kempsche heide uitgevoerd en door den opperbevelhebber der artillerie van het leger te veld geleid en gekommandeerd werden; de naauwkeurigheid en snelheid, waarmede iedere beweging volbragt werd, was te bewonderen.

Men geloove niet, dat deze manoeuvres op een zeer effen terrein plaats hadden, gelijk aan dat, waarop de Kavallerie zich beweegt; zij werden uitgevoerd op eene zeer onëffene grondgesteldheid, zoo als men er dagelijks in den Oorlog aantreft. Hoe snel werd niet het défilé doorgetrokken, en dit was geen défilé door trompetters afgebakend, maar door de natuur daargesteld: eene waadbare plaats door een moeras. Hoe naauwkeurig werd iedere hoogte en laagte te baat genomen, om, bij het deploijeren of avanceren, de stukken zoo lang mogelijk voor den vijand te verbergen. Niets ontging den kundigen Chef.

Men kan met regt zeggen, dat het wapen der Artillerie volkomen op den oorlog afgerigt is; dáár heeft men de noodzakelijkheid ingezien, van op alle grondgesteldheden te manoeuvreren; en niet zoo als bij de kavallerie, altijd op een zeer effen en fraai terrein, waarop men, zoo als *La Roche Ajmon* zegt: *des promeneurs* vormt en geene kavallerie voor den oorlog.

Ook blijkt ten duidelijkste, dat men bij de Artillerie de noodzakelijkheid gevoeld heeft, van de afzonderlijke afrigting der manschappen en hogere opleiding der officieren.

Vlugheid bij het op-en afzitten, bij het op-en afprotsen (op-en afleggen der affuiten) bij het laden, en koelbloedig-

heid, bij het vuren merkte men bij de onder-officieren en manschappen op.

Ervarenheid in de evolutiën en eene goede oogmaat, zag men bij de officieren van alle rangen.

Welk denkbeeld zouden vreemde officieren zich niet van ons Leger gevormd hebben, indien zij deze manoeuvres hadden bijgewoond; men zoude er wezenlijk trotsch op moeten zijn, tot een Leger te behooren waar zulk eene Artillerie gevonden wordt.

Welke verplichting heeft de natie en de vorst niet aan hen, die dit wapen, door onophoudelijke moeite en ijver, welke zij aan den dag gelegd hebben en nog betoonen, op dezen trap van volmaaktheid gebragt hebben. Voorzeker zal men in Europa geene betere Artillerie vinden; en, waren de beide andere wapens zoo afgerigt, wat zoude men dan van ons leger niet kunnen verwachten, aangevoerd door eenen Prins van Oranje!

Vergeleek men nu, bij het zien uitvoeren dezer manoeuvres, de Artillerie met ons wapen, dan zag men eerst duidelijk het verschil: de Artillerie is op de hoogte der eeuw; — bij dat wapen heeft men zich den Vijftienjarigen Vrede ten nutte gemaakt, terwijl de kavallerie jaren terug is.

Hoe kan toch bij dezelfde natie zulk een verschil tusschen twee wapens bestaan; en waaraan heeft men het bestaan van dit verschil te wijten?

Dat men onze kavallerie oefene, volgens de grondbeginselen van den grooten *Seidlitz*; in plaats van ons gebrekkig regiment te volgen, waarin en rijkunst en wapenhandel—de twee hoofdzaken van eenen Kavallerist—geheel verwaarloosd zijn.

Dat men van alle officieren verge, dat zij hun vak verstaan, en de hoofd-officieren zich de moeite geven, hen meer dan het Reglements en *pelotons halfregts of halflinks*; met vieren enz. te leeren.

Mogt toch eenmaal alle deze waarheden gevoeld en behartigd worden, en dat zij die met de hooge leiding van ons wapen belast zijn, door geene valsche schaamte mogten worden teruggedhouden, met te bekennen, dat men in den langen vrede-tijd te weinig om den oorlog gedacht had; en dat het nu eenmaal tijd is, om *voorwaarts* te streven, maar niet om te blijven stil staan. De te ondernemene taak is groot: doch dáár, waar *le feu sacré* niet is uitgedoofd, kan de grootte daarvan geene onoverkomelijke hinderpaal zijn. Zij die dit vuur niet meer in hun binnenste voelen branden, zijn meer dan rijp voor de rust.

M.

NOODBRUG

van rond dennen hout, spannende 10,50 à 12 ellen;
voor Veld-Geschut bekwaam, kan in 15 minuten door 30 man geslagen worden, en is vervoerbaar op eenen wagen met twee paarden bespannen.

(PLAAT I. Fig. 2.)

I. Beschrijving der nood-brug. De brug bestaat uit 2 zoolstukken *a, a*, ieder lang 2,50 el, in omtrek 30 dm.; tot op halve houtsdikte zijn 6 *goten* of *legers*, midden op midden 40 dm.; 6 *kepers* of *sparren* *b, b, b*, enz., ieder lang 12 ellen, in omtrek aan het stam-eind 60 dm. en aan het top-eind 32 dm.; aan beide uiteinden bijgerond

en met een gat van 6 dm. middellijn voorzien; 2 *schraagstijlen c, c*, ieder lang 4 ellen, in omtrek 39 dm., van onderen met eene *doorboorde schijf* of *kruishouten* en van boven met 5 *ovaalvormige gaten*, hcog 8 en breed 5 dm.; een *schraagbalk d*, lang 2,50 el, in omtrek 30 dm., aan de beide uiteinden met ijzeren band en ketting, lang 1,50 el, en aan het eind van elke ketting een *haak* of *knevel*. De dikte der schakels is van 7 strepen en elk op een draagvermogen van 1,800 Nederl. ponden beproefd; 8 dicht gevlochten *wilgen horden e, e, e*, enz., lang 2,50 en breed 1,50 el, dik 45 streepen, bij de vier hoeken een *oor* of *handvat*, breed 10 dm., welke horden met dubbele gaarden, van 18 à 20 strepen dikte, met eene bijzondere zorg gevlochten zijn, hebbende daardoor meer sterkte met minder zwaarte, dan de gewone brug-horden in de hooilanden in gebruik; 8 *horden* over kruis met te voren geslagen *stroo-banden* van 4 dm. middellijn, gevlochten van gelijke afmetingen als eerstgenoemde horden, wordende de *stroo-horden* of *matten* tot een gemakkelijker vervoer opgerold en hebbende aan beide zijden de spoorbreedte van 1,478 el met eene geverwde *zwarte streep* van een palm breedte aangegeven; 4 *piketpaaltjes f, f*, enz., lang 1 el, in omtrek 14 dm., 2 *leuning-touwen g, g*, ieder lang 25 ellen, in omtrek 6 dm., dienende tevens, bij het slaan der brug, tot het instropen, overtrekken en ophalen der 6 sparren of onderleggers *b, b*, enz.

II. *Het slaan.* (1) Eene spar *b* over het water in den tegen-oever geschoven, na bevorens eene der sjoer- of leuning-touwen *g* door een gat gestoken en overgeworpen te hebben; *idem*, met afwisselende dikte, eene tweede spar dicht neven de eerste, waarover, achtereenvolgende, zes man gaan.

(2) Deze twee sparren opgetrokken en ter bestemder plaats in de reeds aangebragte zoolstukken gelegd. (3) De overige vier sparren, met een overgeworpen touw *g*, in eene schuine rigting over de twee reeds liggende sparren, gelijkerwijze, overgetrokken en in de bestemde legers gebragt. (4) De horden opgeschoven 15 dm. over elkan-der, *oor* op *oor*; (5) De stijlen *c, c*, door 2 man in het midden gesteld. (6) De schraagbalk door 2 man van *d* naar *d'* gebragt, de ketting door de ooren der horden en paalgat gestoken, aangetrokken en ingehaakt. (7) De Piket-palen *f, f* en touwen *g, g*. (8) Eene kleine aard-aanvulling *h*.

III. *Sterkte, kosten, vervoer, proeven*, enz. Aanvanke-lijk meende men 7 onderleggers noodig te hebben; doch 6 zijn sterk genoeg bevonden; zelfs hebben 6 in-landsche sparren, na één jaar geveld te zijn, nog voldoende sterkte bewezen. Kan men echter Rigasche-Sparren verkrijgen, dan zal de brug des te sterker en duurzamer

zijn. Tot meerdere taaiheid en tevens om niets overbo- dig te velde mede te voeren heeft men de dikke helft der 6 onderleggers van *u* tot *h ontscheld*. Het meerdere zakken van de eene stijl dan de andere, al ware zulks ook eene el, hetwelk toch op eene bedding-lengte van 3 ellen niet denkelijk is) kan nooit ten gevolge hebben, dat de brug te veel naar eene zijde overhelt, uit hoofde dat de balk *d* alsdan slechts in een hooger gat opgehaakt wordt, als wanneer de brug, op deze wijze, altijd nagenoeg ho- rizontaal moet komen te leggen, en zulks heeft zich be- vestigd bij een veelvuldig slaan derzelve, alsmede, dat het omslaan onmogelijk is, zelfs niet bij zeer ongelijke oevers en moerassige bodems.

De geheele brug met alle onderdeelen kost *f* 28,00; heeft eenen inhoud van ongeveer 1,526 kub. el; weegt 998 Ned. ponden en wordt te velde op 2 gewone karren medegevoerd. Verkieslijker is het, nogtans, daartoe zoo- genaamde *lange vrachtkarren*; en nog beter, eenen daar- toe expresselijk vervaardigden tweespanningen wagen te gebruiken.

Den 11den October 1832, is dezelve, in 15 minuten, door 30 man, over de *Aa* bij *Helmond* gelegd, en een 6 pponder met de bepakte munitie-voorwagen, door 6 paar- den bespannen, is tweemaal, zonder eenigen schijn van gevaar, daarover gereden. Reeds te voren had men de brug beproefd met zware karren, alsmede door 52 man, op het midden derzelve te zamen gedrongen, makende, à 70 Ned. ponden per man, 3,640 Ned. ponden, en dus meer dan het dubbel van eenen Metalen 6 pponder, met bepakte munitie-voorwagen (1771 Ned. pond.);

Naderhand is de brug in 12 minuten geslagen geworden.

IV. De voordeelen boven anderen, voor gelijke spanning vervaardigde, bruggen *zijn*: (1) Meerdere eenvoudigheid en mindere kosten. (2) Dat dezelve een korps in een doorsneden bodem kan volgen, wordende alsdan de on- derdeelen gedragen. (3) Dat dezelve minder merkbaar is, om in de nabijheid des vijands gelegd te worden, als behoevende daarbij geen hamerslag gedaan te worden. (4) Dat men 2 loopbruggen van dezelve voor Infanterie kan maken, waartoe 4 horden op 3 onderleggers over de lengte gelegd worden. (5) Dat deze onderdeelen ook kun- nen dienen om zwakke bruggen, bij snelle marschen of bewegingen, te versterken, of wel de door eenen vijand vernielde bruggen wederom bruikbaar te maken. (6) Dat er minder tijd en omslag tot het leggen benoodigd is. (7) Dat men van dezelve een vlot kan maken, en dikwerf te water op de bestemde plaats brengen. (8) Dat een vermist of gebroken onder-deel spoedig kan vervangen worden,

M. . . .

BESCHOUWING
DER
GROOTE KRIJGSWERKTUIGEN
BIJ
DE OUDEN,
IN LATERE TIJDEN, EN HEDENDAAGS.

(Vervolg van N°. 6.)

De langere stukken, die de plaats der catapulten innamen en gelijk de hedendaagsche kanons gevormd waren, hadden bij hunne registreeksche werking de bedoeling, om muren en torens omver te werpen, waartegen zoodanige steenklompen voorzeker eene nog nadrukkelijker werking dan tegen wallen van aarde uitoefenden, en het mag wel mede aan de nieuwe bevestigingswijs worden toegeschreven, dat zoodanige groote stukken in onbruik zijn geraakt.

Duurzaam en blijvende was de indruk, die de aanschouwing der stukken op het *Kremlin*, in hunne reusachtige vormen, bij mij had achtergelaten, en zij verstrekte tot aanleiding, voor het opsporen van eenige aantekeningen, wegens hunne afmetingen en andere betrekkelijke bijzonderheden, zoo wel als nopens andere soortgelijke vuurmonden van bovenmatigen vorm, hoe weinig het ook te vermoeden ware, dat, bij de hoogopgevoerde krijgskunde, ooit weder tot die werktuigen harer kindschheid terug gekeerd zou worden.

Het was onze onverzadelijk naar het reusachtige strevende eeuw, die, verhoovaardigd door den stoet van wetenschappelijke hulpmiddelen, sedert zoo zeer vermeerderd, vermeende de onbehulpelijke werktuigen der ouden met meer behendigheid te kunnen aangrijpen en met dezelve onmeetbare uitkomsten daar te stellen, getuige het zoogenaamde *Monster Mortier*, tegen de Citadel van Antwerpen gebezigd. Edoch, hoe groot en buitengemeen in deszelfs afmetingen, nog verre staat het achter, bij die ontzagelijke vuurmonden, welke wij aan onze herinnering zullen laten voorbijgaan, en daarbij zien, zoowat vroegere schrijvers daarvan hebben geboekstaafd, als wat de nog aanwezige ons doen kennen en ophelderen, en daartoe derzelve afmetingen en gewigt, voor zoo ver deze onbekend zijn, mededeelen, en daarmede die van lateren tijd, bijzonder het zoogenaamde monster-mortier, vergelijken.

De vroegste aanwijzingen vinden wij in de te *Parijs* (1712) opgedolvene kogels, waarschijnlijk oorspronkelijk van de belegering dier stad door de Noormannen in de 14de eeuw, en wel steenen, van 16 en 12 dm. middellijn,

wegende 182 en 112 ponden, en ijzeren van 12½ dm. en 292 pond zwaarte, fransche maat en gewigt.

Veel grooter waren echter de, in de 15de eeuw vervaardigde; de stukken onder *Lodewijk XI* te *Tours* gegoten, wierpen steenen kogels van 500 ponden en droegen van de *Bastille* tot *Charenton*, waarschijnlijk waren deze, wier gieter bij de tweede proef het leven verloor, meer overeenkomstig in vorm met een mortier, dan wel met een kanon; terwijl het slangstuk van *St. Dizier*, 1100 pond ijzer zou hebben kunnen schieten. Ver werden echter deze door de stukken overtroffen, die *Mahomet* bij het beleg van *Konstantinopel* heeft gebezigd, welke 1200 ponden gewigt schoten, doch slechts vier schoten daags konden doen; en moge er al eenige overdrijving worden vermoed in de stukken, door den ridder *de Folard* vermeld, waarvan zich de Vlamingers, volgens *Froissard*, in het beleg van *Oudenaarde* bedienden, en die bij eene lengte van 50 voeten, het kaliber van 500 ponden bezaten, zoo kan zulks hen alleen in de eerste betrekking treffen, daar stukken van een geheel ander en overtreffend kaliber menigvuldig zijn aan te wijzen.

Voor al is op de kasteelen der *Dardanellen* volgens den ridder van *Kinsbergen*, een verbazend aantal der grootste bestaande vuurmonden voorhanden; daar, behalve eene menigte 48 en en 36 ponders, niet minder dan 108 stukken van buitengewone grootte worden gevonden, waarvan 46 de *middellijn* hebben van 20, 22 en 24 duim; 1 zelf van 28 dm.; 18 van 11 en 12 dm., de overige minder tot 60 ponden toe.

Van deze bezitten 58 de *lengte* van 17 vt., 25 van 20 vt., 1 van 21 vt., 2 van 22 vt., en, 1 van 26 voeten.

Waarschijnlijk dagteekent de vervaardiging dezer monsterachtige stukken zich uit de tijden van *Konstantinopels* veroveraar *Mahomet II*, stichter van de oude kasteelen der *Dardanellen*, of van zijne navolgers die, (1659) de nieuwe kasteelen zelve aangelegd hebben waarheen dan ook deze stukken overgebracht zijn.

De veelzijdige en naauwe betrekkingen tusschen de Russische zelfheerschers en het voormalige Grieksche rijk, verklaart hunne bijzondere neiging tot de daarstelling van groote klokken en vuurmonden, waarvan zij het voorbeeld, door *Mahomet*, zagen gegeven; terwijl de onmeetbare hoeveelheid erts, door hen verkregen, hen deze vervaardiging oneindig minder moeilijk maakte, dan elders in het westelijke Europa.

Boven alle andere steken in grootte de stukken uit, die men in latere tijden in *Indie* heeft aangetroffen, maar vooral die op het *Kremlin* aanwezig, welke ten getal van *Vier* aldaar te zien, onder zich het grootste bevatten, dat ooit bekend is, daar deszelfs lengte, 16 parijische voeten de middellijn aan den tromp 4 vt. 3 dm.

het kaliber 2 vt. 11 dm. (0 el 947,5) bedraagt, terwijl men deszelfs gewigt op 96,000 pond. rekent.

Het 2^e, met den naam van *Aspis* onderscheiden, wordt opgegeven het gewigt te hebben van 14,800 ponden.

Het 3^e, *Troïles* genaamd, 18,000 ponden.

Het 4^e, *Menouros*, van kleiner kaliber, woog 32,000 ponden en overtrof de overige door ongemeene lengte.

De drie eerste werden gegoten te *Moskou*, in 1586 door *Andreas Tschochschoff*, onder *Fedor Jwanowitz*; het vierde onder *Alexis Michalowitz* in 1650, volgens andere onder *Iwan Basilowitz* (1682), waaruit blijkt, dat men omstreeks dien tijd in de verlenging der stukken eene meerdere schootkracht zocht te verkrijgen, die, ondanks de overmatige opening der ziel, op eenige verwijdering, geenszins voldoende was, daar de onevenredigheid tusschen de lengte en wijde der ziel en welke slechts 6 à 7 kalibers bedroeg, bij de zwakte van het toenmalige buskruid, dat in dezen korten afstand op verre na niet ontvlamd, de schooten zeer zwak deed uitvallen, terwijl indien men de stukken naar evenredigheid had willen verlengen, hunne zwaarte, alle beweegbaarheid zou hebben weggenomen.

Men kwam dus op het denkbeeld om het kaliber te verminderen, doch tevens een specifiek zwaarder projectiel te bezigen. Dus vervongen bij de Franschen tegen het einde der vijftiende eeuw (1470), de volle ijzeren kogels de gebruikelijke steenen, welke zij meermalen in eigendommelijke zwaarte en oneindig in hardheid overtroffen. Van dit tijdstip dagteekenen zich de eerste en inderdaad groote voortgangen der geschutkunst; daar men weldra ontwaarde, dat de ijzeren kogels, bij een zelfde gewigt als de steenen, het dubbele voordeel bezaten, van eene grootere aanvankelijke snelheid, en minder tegenstand der lucht en tevens oneindig meer nitwerking te doen tegen steenen muren zoo wel als beter tegen de kruid-uitbarsting bestand te zijn. Men oordeelde dus te regt, dat men het kaliber zoo veel kon verminderen, dat de ijzeren kogels het gewigt der voormalige steenen bezaten en zij deze nog verre zouden overtreffen.

Het is volgens dit beginsel, dat de stukken werden vervaardigd, die bij minder middellijn eene aanmerkelijker lengte bezaten, waarvan men nu het metaal gewigt besteedde, hetgene vroeger aan de middellijn werd te koste gelegd, waar door men ook eene grootere schootwijde verkreeg.

Maar ook hierin had de overdrijving plaats, die men in en bij den aanvang der meeste uitvindingen waarneemt, welke geene op proefondervinding gevestigde theorie bestuurt, en even overdreven als voorheen de middellijn der stukken was, zoo zeer was het thans die van derzelver lengte.

De verbazende kosten van het benoodigde metaal tot zulke reuzenligchamen, en de bezwaren van het gieten, deden al vroeg hunne vervaardiging uit ijzer beproeven, dat niet alleen gegoten maar ook gesmeed werd.

Het slangstuk te *St. Dizier* hier boven vermeld, schijnt in het westelijke Europa onder de eerste voorbeelden van vermeerderde lengte, bij verminderd kaliber, te kunnen geteld worden.

Te *Gent* vindt men een merkwaardig stuk, met den naam van de *dolle Griet*, welligt zinspelende op de krijgshafte gravin *Margaretha van Montfort*, zuster van graaf *Lodewijk van Vlaanderen*, uit staafijzer gesmeed en waarschijnlijk in het laatste der 14de eeuw (1382) onder *Philippus den Goede* vervaardigd. De Gentenaren verloren het bij de belegering van *Oudenaarden* (1453); vanwaar zij het na de wederbemagtiging (1578) terug bragten. Het ligt op drie steenen te rusten, en bestaat uit twee stukken, zijnde de kamer los van het stuk, gelijk bij de draabassen, en zoo als van sommige stukken der Dardanellen door de *Tott* vermeld wordt.

Deszelfs lengte bedraagt 18 voeten bij 10 voeten omtrek; de middellijn der ziel $2\frac{3}{4}$ vt. en het gewigt 33,606 gentsche (14,518 ned.) ponden.

Het thans te *Metz* (vroeger te *Ehrenbreitstein*) aanwezende slangstuk, genaamd *de Greiff*, in 1578 gegoten, heeft 14 vt. 4 dm. 4 l. lengte; de metaaldikte achter is 2 vt. 2 dm. en $4\frac{1}{2}$ l.; de middellijn der ziel bedraagt $10\frac{1}{2}$ dm. die der kamer 8 dm. en van den kogel 10 dm. *fransche maat*. De kogel woog 141 pond en $59\frac{1}{2}$ pond fransch gewigt buskruid was tot de lading benoodigd. Volgens oud Neurenbergs gewigt beschouwde men het kaliber, als dat eener vierdubbele *kartouw* of 192 pond, terwijl het gewigt van het stuk 26,385 ponden en dat van deszelfs affuit 11,000 pond bedraagt. Veel langer is de slang te *Nancij*, in 1598 gegoten; daar deze eene lengte van 21 vt. 11 dm. 6 lijn bezat, en eenen kogel van 18 ponden schoot.

Even als de grootste in middellijn, zoo ook in lengte, zijn de stukken bij de Oosterlingen aangetroffen. Bij de verovering van *Belgrado* door Prins *Eugenius* (1717) op de Turken, vonden de Oostenrijkers een stuk van 25 vt. lengte, dat een kogel van 110 ponden met 52 pond buskruid schoot. Zoo ook vonden de Russen, bij het innemen van *Chorriew*, een stuk dat een kaliber had van 192 ponden.

Ook in Nederland is nog een stuk, merkwaardig wegens deszelfs lengte, aanwezig: namelijk de ijzeren slang te 's *Bosch*, die, ofschoon een stuk van dezelve is afgezaagd, nog eene lengte van meer dan 20 voeten bezit, en dus alle andere hier te lande overtreft. Van achtkanten vorm en van 18 pond kaliber, kon, volgens een opschrift, de kogel tot *Bommel* (3 uur) en tot *Heusden*, (4 uur), voortgedreven worden.

Maar bijzonder in het Oosten, waar de kunst, niet door gezonde begrippen geleid, op den trap van kindschheid teruggebleven is, worden de reusachtigste vernielings-werktuigen gevonden. Ook daar heeft gebrekkige kruidbereiding, gelijk vroeger in Europa, in de massa der projectielen, eene uitwerking doen zoeken, welke door de schootkracht geweigerd werd; ten bewijze daarvan mogen de stukken dienen, die de tegenwoordige beheerschers van Indiën, op onderscheidene plaatsen, hebben gevonden.

Zoo vinden wij, dat door de Engelschen, te *Bhurtpore*, een stuk van ongemeene grootte veroverd werd, hetwelk een kaliber van 102 ponden bezat.

Veel aanmerkelijker nog was het stuk, dat hen te *Acherabad* in handen viel, waarvan de lengte 14 voeten, het kaliber 1,500 ponden bedroeg, en hetwelk door bijmenging van goud en zilver, kostbaar was. De zwaarte van dit stuk was zoo aanmerkelijk, dat het tot deszelfs vervoer bestemde vaartuig zonk. Geen wonder; daar hetzelfde op 96,000 engelsche ponden werd geschat.

Niet minder aanmerkelijk zijn de drie stukken door hen te *Bejapore* gevonden. Het eerste uit, met zilver vermengd, metaal gegoten en met vele versierselen opgepronkt, heeft tot afmetingen:

Lengte der ziel 6 vt 10 dm.; der kamer 5 vt. 2 dm. geheele lengte 14 vt. 8 dm.

Middellijn { aan den tromp, 4 vt. 7 dm.
van de ziel . . . 2 vt. 7 dm.
van de kamer, 1 vt. 8 dm. 1 l.

Gewigt van den ijzeren kogel, van 31 dm. middellijn, 4,159 ponden; hetzelfde zou dus de tweede plaats na dat van Moskou innemen.

De beide andere stukken zijn *ijeren*, en wel het 2de uit malabaarsch ijzer gesmeed en gecirkeld; lang 21 vt 6 dm. omtrek 12 vt., middellijn der ziel 1 vt. 8 dm. gewigt des kogels 1,125 ponden.

Het 3de, insgelijks uit geslagen ijzer van *Malabar*, bezit de buitengewone lengte van 30 voeten; terwijl de middellijn der ziel, 1 voet 2 dm. bedraagt.

Te *Bilsah* in Indiën vindt men ook een metalen stuk onder *sihach Ichanger* gegoten, hetwelk ook dat van *Bhurtpore* overtrof.

deszelfs geheele lengte was . . . 18 vt. 10 dm.

Middellijn { aan den tromp . . . 2 vt. 3 dm.
aan den stootbodem 2 vt. 6 dm.

Kaliber 11 dm.

De toenemende vorderingen in de krijgskunde, door nieuwe ontdekkingen en oplettende waarneming van hetgeen de ondervinding aanbod, leidden tot eene juistere theorie in de geschutkunde, welke deed inzien, dat, vooral tot de waterpas-schoten, eene zekere betrekking moest bestaan, tusschen het gewigt van het projectiel en het ge-

schut, zoo wel als tusschen de lengte en de middellijn der ziel; daar, zonder het eerste, de terugstoot te groot wordt, om door het affuit weerstaan te worden, en, bij verwaarloozing van het laatste, de zwaartekracht den kogel bij een te kort stuk te spoedig doet dalen, terwijl een te lang noodeloos het metaal-gewigt vermeerdert; vooral daar de kruidverbetering het meeste tot vergrooing der schootkracht moest bijdragen.

(Het vervolg hierna.)

OVER
BELOONINGEN DER DAPPERHEID
EN
GEDENKTEKENEN
AAN HELDENBEDRIJVEN GEWIJD.

(Vervolg van N°. 6.)

Eveneens werd de beroemde GERARD CALLENBERG (*de held van Gibraltar*, en de mede-overwinnaar van den Franschen Zeeheld DU QUESNE) op wien te regt de Willemstad roem draagt, door den Spaanschen Koning Karel met een *diamanten Kruis*, en van de regering van Barcelona met een geschenk in zilver, voor betoonde dapperheid en beleid, vereerd.

Wij eindigen deze schoone reeks van belooningen, aan de dapperen door gouden ketens, eeredegens, enz. toegewijd, met drie merkwaardige voorbeelden uit de latere tijden van het gemeenebest:

(a) De Kapiteins ter Zee OORTHUIS en MELVILL, die in den voor Nederland zoo roemrijken oorlog van 1781 niet minder als ware helden zich deden kennen, dan de Kapiteins SATINK en VOLBERGEN, en die, naar het voorbeeld van den dapperen Schout-bij-Nacht KRUL, die in hetzelfde jaar op het bed van eer stierf, met voorbeeldeloze dapperheid tegen twee Engelsche Fregatten vochten, werden beide op eene uitstekende wijze door de Staten beloond, ofschoon de ééne (*Oorthuis*) den Brit de vlag had doen strijken, en de andere (*Melvill*) in eenen reddeloozen toestand eindelijk bezweek, en gevangen genomen maar ook weér bevrijd wierd. Wij bewonderen hier te regt, niet alléén de edelmoedigheid der Staten, die heldendeugd niet naar den goeden of ongunstigen uitslag, beoordeelden, maar ook de Amsterdamsche Ingezetenen, die door rijke inzamelingen van geld, voor het dappere scheepsvolk van OORTHUIS, Vaderlandsliefde en Heldenmoed tevens wisten te beloonen en te ontvonen. Ook werd door het Gouvernement aan MELVILL vergund, twee Epaulettes van eer te dragen, en eene witte pluim op den hoed.

(b) Nog luisterrijker schitterden de helden van DOGGERSBANK; en hunne weergalooze dapperheid tegen de Britten onder Parker, die in de helden ZOUTMAN, VAN KINSBERGEN, BENTINCK, enz. de Trompen en de Ruiters weér deed herleven, verwierf ook te regt de uitstekendste belooning. De dappere en kloeke ZOUTMAN ontving uit de handen van den Stadhouder Willem V eenen gouden keten, met eenen gouden gedenkpenning, en daarenboven eenen kostbaren eeredegen, terwijl de helden van KINSBERGEN, VAN BRAAM, DEDEL, STARING en BRAAK, met deszelfde gouden eerepenningen, aan Oranjelinten hangende, en de overige Officiëren, Soldaten en Matrozen op de meest vereerende wijze met zilveren eerepenningen enz. beloond werden.

De dappere BENTINCK, die aan zijne wonden overleed, verwierf na zijnen dood een prachtig Gedenkteeken (zie n°. 8) in de nieuwe kerk te Amsterdam, en zijne nagedachtenis werd met eenen gedenkpenning van de Admira-

liteit vereerd. Dat de niet minder kundige dan heldhaftige van *Kinsbergen*, voor en na den slag bij Doggersbank, aan zijn vaderland uitmuntende diensten bewees; -- dat hij met eerbewijzen van allen aard, *titels, geschenken, ridderorden*, enz. vooral in Russische dienst prijkte; -- dat hij door de nuttigste en edelmoedigste stichtingen, en belooningen van uitstekende bekwaamheden, aller harten boeide; (en zelfs door Lodewijk Napoleon in een later tijdvak (1796-1813) tot *Graaf van Doggersbank* werd verheven) -- dat hij eindelijk nog uitmuntende werken over het zeewezen schreef, moet onze bewondering en hulde ten top voeren.

c. Op dezelfde uitstekende wijze beloonden de Staten in den Franschen Revolutie-oorlog te lande, den Nederlandschen held, Generaal-Majoor VAN BOETZELAAR voor de uitmuntende verdediging der *Vesting Willemstad* in 't jaar 1793, daar zij hem, behalve de benoeming tot Luitenant-Generaal, door eenen *gouden eerebogen*, op welken het wapen der *Willemstad* prijkte, hulde bewezen, in eenen tijd, waar onverschrokkenheid, moed en trouw, te midden van moedeloosheid en weifelende karakters, meer dan ooit schitterden.

Dat zelfs dappere regenten, burgemeesters der steden, 's lands gemagtigden te velde en ter zee, en dappere burgers, voor uitstekende diensten, den Vaderlande bewezen, edelmoechtig beloond wierden, blijkt onder zoo velen uit het voorbeeld der DE WITTEN, van Maximiliaan van *Cruiningen*, van den vaderlandlievendenden LAMPSENS, van den burgemeester VAN DE WERFF van *Leiden*, of van den dapperen burgemeester van Haarlem Arend Meindertz. *Fabricius*, die met gouden ketenen, zilver vergulde bekers, lijfrenten en getuigschriften hunner verdiensten, door de Staten aan hen geschonken, prijkten, terwijl dezelfde Staten ook bij vreemdeingen, gelijk den *Prins Eugenius*, den grooten *Marlborough* en zoo vele Duitische Vorsten dapperheid en beleid wisten op prijs te stellen en te beloonen, gelijk in latere jaren 's lands vader, *Koning WILLEM I*, zijne waardige taak volvoerde.

N°. 3. *Uitdeeling van buit, en buitengewone soldijen.*

Deze behoorden ongelijks, van ouds af, tot de bijzondere en zeer billijke belooningen der dapperen te water en te lande, ofschoon over 't algemeen de Zeelieden door de natuur der zaak, en door veelvuldigere en aanzienlijkere prijzen, gelijk het nemen der zilvervloten, der Oost- en Westindische koopvaarders, e. z. v. meer begunstigd waren. Door de verovering der rijke Portugesche vloot van den Hertog van Medina Celi, in 't jaar 1572, verwierven de Nederlanders van den veroverden buit van 60,000 guldens in goud en zilver een zeer aanzienlijk deel ter belooning, te meer, daar men ook duizende van paerels en edelgesteenten mede buit gemaakt had. Hetzelfde gebeurde, na den slag tusschen Bossu en de West-Vriezen (1573), op welken een algemeene dankdag volgde, en de vlag van het vijandelijke Admiraalschip; onder het vreugdegejuich der burgers in de kerk te Hoorn werd opgehangen, daar bij dezen merkwaardigen Scheepsstrijd vooral de burgers van Hoorn en onder dezen in 't bijzonder JAN HARING (zie n° 7) zich voorbeeldeloos hadden gedragen.

In den scheepsstrijd bij Reimerswalle (1574) tusschen de Zeeuwen en de Spanjaarden, waarin de zeeheld BOISOT zegpraalde, bestond de buit alléén in geschut: maar gedenkwaardig blijft hier de stoutmoedige daad van Jasper LEINZE van *Soetelande*, die aan boord van den Spaanschen Admiraal Glines ter mast opvloog, de vlag boven van de steng haalde, ze om het lijf wond, en onder eene hagelbui van kogels (gelukkiger dan Haring) onbeschadigd tot de zijnen terugkeerde: waarop hij door de vereering van een *nieuw kleed* beloond wierd. (*) Niet minder opmerkelijk was het toen, dat de Zeeuwen, ofschoon anders heet op buit, zich niet verwaardigden, om aan de Spaansche aanzienlijke Vlootvoog-

(*) Men heeft naderhand, en met het volste regt, op zulk een heldenbedrijf, de belooning van 1000 guldens gezet.

den en Officieren hunne gouden ketenen en andere *ereteekenen* aftenemen, maar hen-dood of halfdood met deze versierselen over boord wierpen.

(Het vervolg in een volgend nummer.)

VERSCHEIDENHEDEN.

Het volgende berigt, overgenomen uit een der *Engelsche* staatkundige dagbladen, duidt het bijzonder welgevallen van zijne Brittannische Majesteit, voor het wapen der *artillerie*, niet onaardig aan." London den 8sten Augustus jl. gaf zijne Majesteit, aan de koninklijke Artillerie officieren, een luisterrijk middagmaal, en om Hoogdeszelfs bijzondere tevredenheid te betuigen, over de door dat wapen bewezene diensten bij onderscheidene gelegenheden, werd namens zijne Majesteit aan het korps officieren als geschenk aangeboden eene kostbare *kandelaber*. Dezelve was uit zuiver zilver door den heer *Bridge* bearbeid, rustende op een driehoekig voetstuk, op de eene zijde versierd met het koninklijke wapen, aan de andere zijde het vaandel der koninklijke artillerie en op de derde zijde een toepasselijk opschrift. De kandelaber heeft 12 armen, welke met den steel te zamen verbonden, den vorm van een palmboom (het symbool der overwinning) heeft, en op welks top de Britsche Leeuw rust."

In Januarij dezes jaars telde het Engelsch leger 6 veldmaarschalken, 90 Generaals, 197 Luitenant-Generaals, 219 Generaal-Majors, 292 Kolonels, 582 Luitenant-Kolonels, en 114 Majors, hetgeen te zamen 1500 hoofd-officieren uitmaakt.

Eenige maanden geleden heeft er, op de exercitie plaats te Dresden, eene proeve in tegenwoordigheid van den Luit. Generaal *Cerrini* plaats gehad, om te weten hoe vele vorderingen de, bij de Saksische infanterie ingevoerde, oefeningen in de *Bajonet-Schermkunst* gemaakt hadden. 200 Man van de ligte infanterie moesten tegen 8 officieren, welke te paard gezeten, met lanssen gewapend, en door kurassen gedekt waren, zich verdedigen. De uitkomsten dezer proeve zijn zoo voldoende geweest, dat er besloten is geworden, proeven in het groot te nemen. De oefeningen geschieden nu naar *das neueste königlich, Sächsische Bajonetir-reglement*.

In een fransch werkje, dezer dagen uitgekomen en getiteld: *Observation critique sur l'organisation nouvelle de l'artillerie; par le général DUCHAND, commandant l'école regimentaire d'artillerie de Metz*, wordt de nieuwe organisatie der fransche artillerie hevig gegispt. Bijzonder betoogt de schrijver daarin, het schadelijke der vermenging, van de artillerie te voet, rijdende artillerie en trein, zoo wel betrekkelijk den korpsgeest, het onderwijs, de dienst, als de krijgstuicht en administratie. Daaruit leidt de schrijver de gevolgtrekking af, dat het welzijn der dienst de specialiteit der onderdeelen van het wapen der artillerie dringend vordert.

Twee nieuwe werkjes, waarop de *Spectateur Militaire* de aandacht zijner lezers inroept, zijn:

1°. *Refutation des reproches, adressés au système des allures vives dans l'instruction de la cavalerie etc*, par P. MÜSSOT, capitaine-instructeur en chef au 5e regiment de cuirassiers; en

2°. *Mémoires relatifs aux opérations du deuxième corps d'armée en Espagne et en Portugal, dans les années 1808-1811 par le Chevalier TALANDIER colonel de cavalerie.*

MISSTELLING,

In het vorig nummer is eene zinstorende drukfout ingeslopen. In het Artikel: REDOUTE VOOR EEN HALF BATAILLON OF ONGEVEER 400 MAN. Bladzijde 42, regel 34 staat: *lunette*, lees *cunette* of *grachtje*.